

De Columbuskrab in Nederland gevonden

A. M. VAN DEN OORD

(Museum voor het Onderwijs, 's Gravenhage),

L. B. HOLTHUIS

(Rijksmuseum van Natuurlijke Historie, Leiden).

Op 20 oktober 1958 werd door de eerste schrijver van dit artikeltje op het strand ten noorden van Scheveningen, bij strandpaal 95, een levend wijfje van de Columbuskrab, *Planes minutus* (L.) gevonden. Het dier bevond zich op het harde gedeelte van het strand op een afstand van ongeveer 5 meter van de waterlijn; op het ogenblik van de vangst was het eb. Bij de vloedlijn lag een brede strook aangespoelde wieren, voornamelijk Knotswier, *Ascophyllum nodosum*. Ook waren er echter opmerkelijk grote hoeveelheden Riemwier, *Himanthalia elongata*, waarvan vele exemplaren in hun geheel waren aangespoeld. Voorts werden aangetroffen Vezelwier, *Cystoseira baccata*, en Hauwwier, *Halidrys siliquosa*. De heer M. Groenewegen te 's Gravenhage deelde mee ten noorden van Scheveningen een stukje Sargassumwier, *Sargassum natans*, te hebben gevonden. Deze wiermassa's zijn op of vlak voor 20 oktober aangespoeld. Nadat op 16 oktober een zware noordwester storm woedde, die op sommige plaatsen langs onze kust windkracht 10 bereikte, werden op 17 oktober de weersomstandigheden iets rustiger; de wind nam af tot krachtig en draaide naar het westen, later naar het zuidwesten. Tot 19 oktober had het strand ten noorden van Scheveningen een normaal aanzien, daarna spoelden de grote wiermassa's aan.

Het Columbuskrabbetje was, toen het gevonden werd, zeer levendig en actief. Het werd meegenomen naar het Museum voor het Onderwijs, waar het nog enige dagen

geleefd heeft. Nadat het was doodgegaan, werd het geconserveerd. Het maakt nu deel uit van de verzameling van het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden.

Het dier is een volwassen wijfje, waarvan het rugschild 21 mm lang en 21,5 mm breed is. Het rugschild en in mindere mate ook de poten vertoonden bij de vangst een opmerkelijke heldere oranje-bruine marmering; er waren geen opvallende witte vlekken aanwezig.

Zover ons bekend, is dit de eerste vondst van deze krab in Nederland; tot nu toe was de soort zelfs nog niet van het Noordzeegebied vermeld. Het hoofdverspreidingsgebied van *Planes minutus* omvat het centrale en westelijke deel van de noordelijke Atlantische Oceaan tussen 20° en 45° N.B. Vooral in de zogenaamde Sargasso Zee en in de Golfstroom is de soort zeer talrijk. Enkele vondsten zijn in het Caraïbische gebied gedaan, terwijl er onzekere opgaven van vondsten in Suriname en de zuidelijke Atlantische Oceaan gepubliceerd zijn. Aan de westkust van Afrika is de Columbuskrab ook enkele malen gevonden. In de Europese wateren is de soort verre van algemeen, de meeste opgaven betreffen hier dieren uit de Middellandse Zee. Wat de Atlantisch-Europese kust betreft, hier is *Planes* eenmaal gevonden in Portugal, waar in 1930 bij Oporto, in een na een storm aangespoeld wortelstelsel van een dode boom, 36 exemplaren van de Columbuskrab in allerlei hoeken en gaten gevonden werden. Verder

zijn er een aantal opgaven van vangsten van *Planes* uit het Kanaal, vooral van de zuidkust van de Engelse graafschappen Cornwall en Devonshire, maar ook van de Kanaaleilanden en van drijvende voorwerpen in het Kanaal zelf. De Nederlandse vindplaats van het dier vormt de meest noordelijke lokaliteit vanwaar de

Zij is een van de meest bekende leden van de Sargassumwier-gemeenschap, welke gemeenschap te vinden is in het drijvende Sargassumwier, dat vooral in het centrale en westelijke deel van de Noord-Atlantische Oceaan zeer algemeen is en daar vaak uitgestrekte velden vormt. Deze gemeenschap bestaat behalve uit *Planes* uit

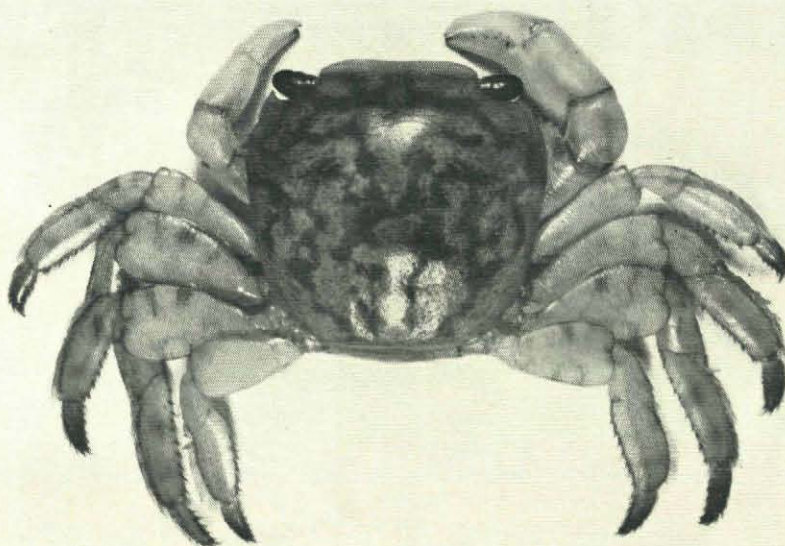

Fig. 1. Columbuskrab, *Planes minutus* (L.). Wijfje, Nederlandse strand ten N van Scheveningen, 20 oktober 1958. $\times 1.6$.
Foto H. F. Roman.

soort nu bekend is. Men vermoedt dat de exemplaren van *Planes minutus* die in het Kanaal aangetroffen werden daarheen vervoerd zijn door de Golfstroom. Dit is wellicht ook aan te nemen voor ons Nederlandse krabbetje, dat ons land stellig via het Kanaal bereikt heeft. De grote massa's angespoeld wier (waaronder *Sargassum*), die op het strand werden gevonden, en ook de krachtige zuidwesten wind, die enkele dagen tevoren woei, wijzen in deze richting.

De Columbuskrab is een pelagische soort, in zoverre dat zij vrijwel uitsluitend op drijvende voorwerpen wordt aangetroffen.

een zwemkrabbesoort, garnalen, vissen, hydroiden, platwormen, mosdiertjes, naaktslakken, e.d., die tot soorten behoren die vrijwel geheel aan deze habitat gebonden zijn. *Planes* heeft echter nog een andere zeer speciale habitat: zij is namelijk bij herhaling gevonden in huidplooien onder de staart en bij de achterpoten van grote in zee levende schildpadden, zoals de Karetschildpad (*Eretmochelys imbricata*) en de Valse karetschildpad (*Caretta caretta*). Verder komt zij op drijvend hout of stukken kurk voor. Volgens Chace (1951, Proc. U.S. Nat. Mus. 101, p. 72), die een uitgebreide studie van het geslacht

Planes maakte, is het waarschijnlijk dat alleen kleine exemplaren van de Columbuskrab, en wel dieren met een rugschildlengte van 11 mm of minder, op *Sargassum* voorkomen en dat grotere dieren op schildpadden of op drijfhout leven. Het Nederlandse exemplaar is zeer groot, hetgeen duidelijk blijkt uit het feit dat in het uitgebreide materiaal, dat Chace ter beschikking stond, het grootste exemplaar een rugschildlengte van 19 mm bezat.

Voor zover ons bekend is, betreffen de vermeldingen van *Planes* uit de Europese wateren steeds dieren die óf op schildpadden óf op drijvende voorwerpen gevonden werden. In het Kanaal, niet ver van de Franse kust, werd een Columbuskrab aangetroffen op *Eretmochelys imbricata*, terwijl de soort ook in de Middellandse Zee meermalen op schildpadden werd gevonden, o.a. bij Malta, Sardinië en in het uiterst westelijk deel. Reeds zeer vroeg was de krab van deze habitat bekend: in het natuurhistorisch museum te Brunswijk (Duitsland) bevindt zich namelijk het rugschild van een *Caretta caretta* die in het midden van de 17e eeuw bij Malta werd gevangen. Bij dit schild is vermeld, dat de schildpad slapend aan de oppervlakte van de zee was aangetroffen, omdat zij door „eine Art kleiner Krebse eingeschläfert worden, welcher Ihr in den Hindern gekrochen und durch ihr krabbeln so den Thieren sanft in Schlaf gebracht“ (Boettger, 1954, Entsteh. Werdeg. naturhist. Mus. Braunschweig, p. 6). Jammer genoeg is niet na te gaan op welk substraat het Nederlandse dier onze kust bereikt heeft.

De naam Columbuskrab wordt aan de soort gegeven omdat zij voor het eerst werd opgemerkt tijdens Columbus' ontdekkingsreis naar Amerika. In Columbus' journaal voor 17 september 1492 wordt

namelijk vermeld, dat men veel wier (*Sargassum*) zag waartussen men een levende krab (stellig *Planes minutus*) ontdekte; Columbus was zo geïnteresseerd in dit dier dat hij het bewaarde. Volgens de Genuese zeevaarder toonde de aanwezigheid van krabben aan, dat het land niet ver meer af was en dit gaf zijn bemanning nieuwe moed. In werkelijkheid bevonden de schepen zich toen op circa 28°N 37°W en dus was men ongeveer halverwege de tocht. Men zou dus kunnen zeggen, dat door de moed er bij de bemanning van Columbus in te houden, *Planes minutus* meegeholpen heeft om de ontdekking van Amerika mogelijk te maken.

Summary.

On 20 October 1958 the senior author found a living specimen of *Planes minutus* (L.) on the sandy beach just north of Scheveningen, the Netherlands. The specimen, an adult female with the carapace 21 mm long and 21.5 mm broad, was still alive and very active; it was kept alive for a few days. After its death it was inserted in the collection of the Rijksmuseum van Natuurlijke Historie at Leiden.

At the time the specimen was found, strong S.W. winds had driven large quantities of brown algae (mostly *Ascophyllum*, but also *Himanthalia*, *Cystoseira*, *Halidrys*, and some *Sargassum*) from the Channel area northward and deposited on the North Sea shore of Holland. It seems safe to presume therefore that the specimen of *Planes* also came from the Channel region. As it was found on the bare sand, the substratum on which it was transported is unknown.

The find is interesting because until now the species had not been recorded from this far north, while also the large size of the specimen is noteworthy.